

Uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj

---

Čičić, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:987991>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-09**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij poslovna ekonomija

**ULOGA UNESCO-A U UPRAVLJANJU KULTURNOM BAŠTINOM U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Mihaela Čičić, 0067606918

Mentor: Doc. dr. sc. Petra Barišić

Zagreb, travanj, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i potvrđujem da je ovaj završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da ni jedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da ni jedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, travanja 2023. godine

Student/ica:

Mihaela Čičić

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Metodologija istraživanja i izvori podataka	2
1.3. Struktura rada	3
2. UNESCO	4
2.1. Nastanak.....	8
2.2. Zadaci i ciljevi.....	8
2.3. Uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom	9
3. RAZINE UPRAVLJANJA KULTURNOM BAŠTINOM U REPUBLICI HRVATSKOJ 13	
3.1. Kulturna baština	15
3.2. Načini upravljanja kulturnom baštinom.....	15
3.3. Pozitivni i negativni utjecaji turizma na kulturnu baštinu.....	18
4. UNESCO-v POPIS BAŠTINE	19
4.1. Materijalna baština Republike Hrvatske	20
4.2. Nematerijalna baština Republike Hrvatske	24
4.3. Predviđanja za budućnost.....	28
5. ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA	32
POPIS SLIKA.....	38
POPIS GRAFIKONA	39

1. UVOD

Pojam kulturne baštine ima iznimno veliku važnost. Ona tvori identitet određene zemlje. Također, ona nosi obilježja prošlih vremena te se može reći da je veza između prošlosti i budućnosti. Kako bi kulturna baština ostala očuvana u budućnosti tu je organizacija UNESCO koja brine da sva baština bude sačuvana za buduće naraštaje.

Organizacija UNESCO u djelokrugu svojeg poslovanja ima zaštitu prirodnih rijetkosti te spomenika kulture koji su nasljeđeni od predaka jer su prepoznati kao vrijednosti koje treba čuvati za buduće naraštaje. Te rijetkosti se nazivaju svjetskom baštinom. “Od 2006., uz popis materijalne, UNESCO sastavlja i popis nematerijalne svjetske baštine (usmena tradicija, umjetničke izvedbe, društveni običaji, rituali, festivali, znanja i običaji vezani za prirodu i svemir te znanja i umijeća tradicionalnih obrta).”¹

U obnovi i zaštiti objekata UNESCO-u pomaže UNESCO-v Svjetski komitet za baštinu. Bitno je napomenuti da se popis svjetske baštine svake godine mijenja dodavanjem ili brisanjem dobara ili pak dodavanjem dobara na popis baštine u opasnosti.

Nitko ne može utjecati na prirodne katastrofe kao što su poplave, požari, erozije i slično koje su, nažalost, velika prijetnja kulturnoj baštini. Veliku opasnost za kulturnu baštinu predstavljaju i pojave kao što su ratni sukobi ili oružani sukobi. Prijetnje koje mogu štetiti samoj baštini i njenom očuvanju su još i urbanizacija, onečišćenje, nekontrolirana gradnja turističke infrastrukture i tako dalje, zbog toga UNESCO ima veliku ulogu u očuvanju svjetske baštine.

U ovom završnom radu obuhvaćena je materijalna i nematerijalna baština uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine u Republici Hrvatskoj te sama uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom te će, također, biti prikazano u kojoj je mjeri UNESCO upleten u upravljanje istom.

---

¹ Grabovac V.: *UNESCO sva blaga svijeta*, Izdavačka kuća Meridijani, 2013.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada je UNESCO te kulturna baština u Republici Hrvatskoj. U radu će se analizirati opseg UNESCO-vog posla. Također, biti će riječi o razinama upravljanja kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj.

Uz razine upravljanja biti će riječi o načinima upravljanja te pozitivnim i negativnim utjecajima na kulturnu baštinu. Pažnja će se posvetiti i materijalnoj i nematerijalnoj baštini u Republici Hrvatskoj koja je uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine.

Na samom početku rada govori se o samom UNESCO-u te je pobliže objašnjen njegov nastanak, zadaci te ciljevi. Iduće poglavlje obuhvaća razine upravljanja kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj te na koje načine se provodi samo očuvanje kulturne baštine i koja institucija je najviše zaslužna za to. Nakon toga slijedi poglavlje u kojem se objašnjava uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj te sama Konvencija UNESCO-a koja je presudna za očuvanje kulturne baštine. Na samom kraju biti će riječi o materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini koja se nalazi na popisu UNESCO-a.

Cilj ovog rada je pobliže objasniti koji su zadaci i ciljevi UNESCO-a te način na koji sudjeluje u upravljanju kulturnom baštinom. Također cilj je naglasiti važnost očuvanja kulturne baštine. Uz gore navedeno, cilj je i upoznati se sa pozitivnim i negativnim utjecajima na samu kulturnu baštinu te predviđanja za budućnost vezana za kulturnu baštinu u cijelosti.

1.2. Metodologija istraživanja i izvori podataka

U ovome radu koristi će se induktivna metoda istraživanja. Njome će se od pojedinačnih spoznaja doći do općeg zaključka gdje vrijednost induktivnog zaključka raste s povećanjem broja istraženih činjenica.

Što se tiče izvora podataka u ovome radu oni su većinom sekundarni, a korišteni su podaci iz raznih stručnih članaka, stručne literature te internetskih portala.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na 5 smislenih cjelina, dok se prvi dio rada više bazira na općim činjenicama i opisivanju, na kraju rada su smještene cjeline koje se bave samom problematikom rada tj. ulogom UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom. Rad ima 4 glavne cjeline gdje je svaka podijeljena na 3 podcjeline, a zadnja cjelina je zaključak. Na samom početku ovog rada govori se općenito o UNESCO-u te njegovom nastanku. Zadaci i ciljevi su objašnjeni u drugoj podcjelini gdje se u prvi plan stavlja mir i međunarodno razumijevanje. Prvo poglavlje je posvećeno organizaciji UNESCO te njegovoj ulozi u upravljanju kulturnom baštinom koja se objašnjava u zadnjoj podcjelini. Ovdje će biti riječi o konferenciji UNESCO-a o zaštiti kulturne baštine te o samoj konvenciji ne temelju koje države članice moraju brinuti o svojoj kulturnoj baštini.

U idućoj cjelini govori se o razinama upravljanja kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj. U prvoj podcjelini biti će riječi o samom pojmu kulturne baštine, a u drugoj podcjelini biti će riječi o načinima upravljanja kulturnom baštinom te zbog čega je ono bitno. Biti će riječi o Ministarstvu kulture i medija koje ima presudnu važnost u upravljanju kulturnom baštinom u Republici Hrvatskoj. U zadnjoj podcjelini biti će riječi o pozitivnim i negativnim utjecajima na kulturnu baštinu te će biti objašnjeno kako se s njom osigurava dobit te povećava turistička aktivnost. S druge strane, kulturna baština je ranjiva i krhka te se samom turističkom aktivnosti može utjecati na nju tj. može se oštetiti.

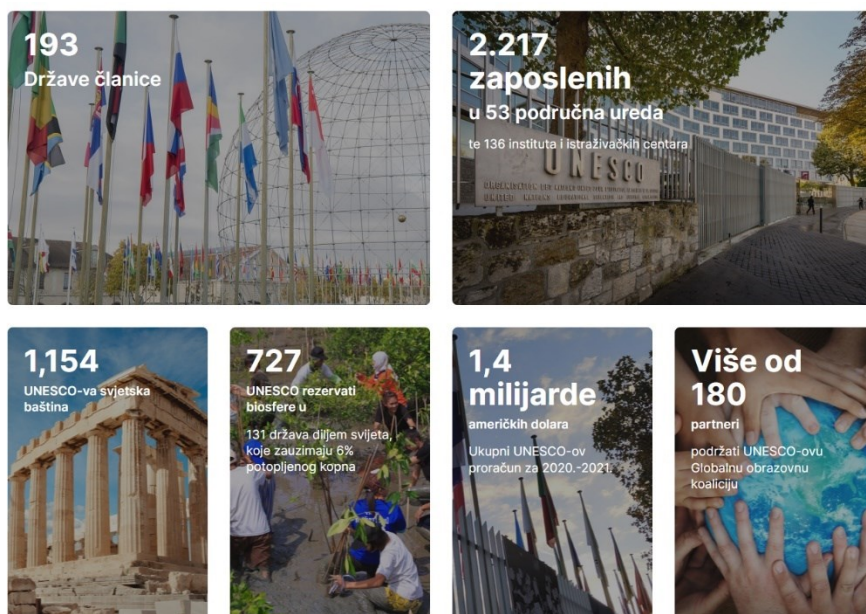
Četvrto poglavlje se odnosi na UNESCO-v popis svjetske baštine. U prvoj podcjelini biti će navedena sva materijalna baština koja se nalazi na popisu svjetske baštine u Republici Hrvatskoj, dok će u drugoj podcjelini biti navedena sva nematerijalna baština Republike Hrvatske. Za svaku od kulturne baštine biti će navedeno zašto je svako uvršteno te koja je njihova posebnost.

2. UNESCO

“UNESCO je specijalizirana ustanova Organizacije Ujedinjenih naroda za odgoj, znanost i kulturu” (unesco.org). Riječ je složena od prvih slova engleskog izraza engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation što znači Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu. UNESCO-vo programsko područje u koje se svrstavaju materijalna i nematerijalna baština je kultura.

“Upravljanje UNESCO-m sastoji se od Generalne konferencije, Izvršnog odbora te Tajništva. Generalnu konferencija čine predstavnici svih država članica te se sastaju svake 2 godine. Misija te konferencije je odrediti programe i proračun. Izvršno vijeće tj. odbor brine za izvedbu tog programa. Izvršni odbor priprema rad Generalne Konferencije te osigurava pravilno izvršenje njezinih odluka. Tajništvo je izvršni dio organizacije. Oko 700 članova radi u 53 UNESCO-va ureda diljem svijeta.”²

Slika 1: UNESCO u brojkama

Izvor: <https://www.unesco.org/fr/history> (29. studenog 2022.)

² Ministarstvo kulture i medija

Na slici 1 su neke od brojki vezanih uz UNESCO te se može vidjeti da ima čak 193 države članice, da je tamo zaposleno preko 2 tisuće ljudi te da ima 1 154 baštine koja je pod zaštitom UNESCO-a. UNESCO ima čak 727 rezervata biosfere, a više od 180 partnera je podržalo UNESCO-vu Globalnu obrazovnu koaliciju.

UNESCO je jedina UN-ova specijalizirana organizacija koja djeluje kroz sustav nacionalnog povjerenstva. „Povjerenstva su povezana između država članica gdje se odvijaju razgovori o bitnim temama. Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO ima 17 članova koji su podijeljeni na 5 odbora. Rad Povjerenstva odvija se kroz Službu za UNESCO” Ministarstvo kulture i medija te Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO.

Kuća UNESCO-a nalazi se u samom srcu Pariza, u neposrednoj blizini Eiffelovog tornja (slika 2). U njoj se nalazi zbirka od 600 suvremenih umjetničkih djela. U njoj se nalazi knjižnica gdje vanjski istraživači mogu pronaći izvore koji ih zanimaju, ali se moraju registrirati i prijaviti svoj dolazak (UNESCO, Kuća UNESCO-a)- Tamo se nalazi i dućan u kojemu se nalazi niz publikacija te, naravno, darovi i razni suveniri. UNESCO ima politiku otvorenog pristupa za svoje publikacije što znači da daje pravo kopiranju, prijenosu i korištenju djela.

Slika 2: Kuća UNESCO-a

Izvor: <https://fr.unesco.org/about-us/unesco-house> (preuzeto 29. Studenog 2022.)

U kući se nalazi arhiva te restoran gdje UNESCO ima 3 ugostiteljska područja otvorena za javnost. Dizajn u obliku slova Y, koji se može vidjeti na slici 2, osmislila su 3 arhitekta različitih nacionalnosti.

UNESCO-ovim popisom svjetske baštine zaštićeni su brojni lokaliteti, a znatan postotak ih je u Hrvatskoj. To je kulturna baština koja se dijeli na materijalnu i nematerijalnu te je ona podvrgnuta strogom režimu očuvanja. U Republici Hrvatskoj nalazi se 10 dobara materijalne baštine i 17 dobara nematerijalne baštine koja je upisana na UNESCO-ov popis svjetske baštine. Na slici 3 prikazan je logo UNESCO-a.

Slika 3: UNESCO

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/UNESCO> (preuzeto 29. studenog 2022.)

Da bi neko dobro završilo na popisu svjetske baštine treba ispunjavati barem 1 od 10 kriterija za sam upis. Kriteriji od 1 do 6 se odnose na kulturna dobra, a od 7 do 10 na prirodna dobra.

„Kriteriji UNESCO-a koje baština mora zadovoljiti:

1. Predstavljati remek djelo ljudskog stvaralačkog genija.
2. Pokazivati važnu razmjenu ljudskih vrijednosti, tijekom vremenskog razdoblja ili unutar kulturnog područja svijeta, kroz razvoj arhitekture ili tehnologije, monumentalne umjetnosti, urbanističkog planiranja ili pejzažnog oblikovanja.
3. Prenositi jedinstveno ili iznimno svjedočanstvo o kulturnoj tradiciji ili civilizaciji koja živi ili je nestala.
4. Biti izvanredan primjer tipa građevine, arhitektonskog ili tehnološkog ansambla ili krajolika koji ilustrira značajnu fazu(e) u ljudskoj povijesti.
5. Biti izvanredan primjer tradicionalnog ljudskog naselja, korištenja zemljišta ili mora koji je reprezentativan za kulturu ili ljudsku interakciju s okolišem, posebno kada okoliš postaje ranjiv zbog utjecaja nepovratnih promjena.
6. Biti izravno ili opipljivo povezana s događajima ili živim tradicijama, idejama, vjerovanjima, umjetničkim i književnim radovima od izuzetne univerzalne važnosti.
7. Sadržavati vrhunske prirodne fenomene ili područja izuzetne prirodne ljepote i estetskog značaja.
8. Biti izvanredan predstavnik perioda zemljine povijesti, uključujući dokaze života, značajne tekuće geološke procese pri formiranju reljefa ili značajnih geomorfnih ili fiziografskih obilježja.
9. Biti izvanredni predstavnik značajnih ekoloških ili bioloških procesa u evoluciji i razvoju kopnenih, slatkovodnih, obalnih i morskih ekosustava i zajednica biljaka i životinja.
10. Sadržavati najvažnija i najznačajnija prirodna staništa bitna za očuvanje biološke raznolikosti, uključujući staništa s ugroženim vrstama čija je zaštita od izuzetne univerzalne vrijednosti za znanost“ Češnjaj (2019.).

2.1. Nastanak

UNESCO je nastao u Londonu 1945., a djeluje sa sjedištem u Parizu od 1946. godine. 1945. godine sazvana je Konferencija UN-a gdje je odlučeno da će stvoriti organizaciju koja reprezentira mir (UNESCO, UNESCO ukratko). "Mir se mora temeljiti na dijalogu, međusobnom razumijevanju i intelektualnoj i moralnoj solidarnosti čovječanstva" (unesco.org). Nakon 2 Svjetska rata UNESCO je rođen iz uvjerenja da je za izgradnju mira potrebno ujediniti narode.

Osnovan je za promicanje mira među narodima. Osnivanje UNESCO-a je zapravo bio odgovor na 2 Svjetska rata koji su bili puni rasizma i nasilja. Došli su do zaključka da za postizanje trajnog mira nisu dovoljni politički sporazumi među državama (UNESCO, Povijest UNESCO-a). Cilj nastanka UNESCO-a je međusobno razumijevanje među ljudima te sama solidarnost. Njihov cilj je, zapravo, bio da ljudi žive bez mržnje te da svatko dijete ima pristup kvalitetnom obrazovanju. UNESCO se, također, zalaže za slobodu izražavanja koje bi trebalo biti temeljno pravo svakog ljudskog bića.

UNESCO ima više od 50 regionalnih ureda, institucija i centara diljem svijeta. UNESCO broji 194 države članice. Aktivnosti Organizacije provode se i kroz pedesetak ureda i instituta diljem svijeta. Republici Hrvatskoj je najbliži UNESCO-ov ured u Veneciji - BRESCE koji pokriva znanstvenu suradnju i kulturu (Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske).

2.2. Zadaci i ciljevi

"Glavni cilj je doprinos miru i sigurnosti promovirajući suradnju među narodima na područjima obrazovanja, znanosti i kulture. Cilj osnutka same organizacije bio je očuvanje mira. Bit je da se ne radi razlika među ljudima na temelju rase, spola ili religije." Kušić, Šimundža, (1981.). UNESCO-vi projekti organizirani su prema 5 velikih programa: obrazovanje, prirodne znanosti, društvene i humanističke znanosti, kultura te komunikacija i informiranje. Cilj UNESCO-a je, zapravo, borba za međuljudsko i međunarodno razumijevanje.

Dakle, ciljevi su promicanje mira i međunarodne sigurnosti te ravnopravnost spolova. UNESCO smatra da su svi oblici diskriminacije koje su temeljene na spolu kršenje ljudskih prava. UNESCO ima još jedan cilj tj. prioritet, a to je prioritet Afrike. UNESCO i njegovi partneri brinu se za 54 afričke zemlje. Afrika je prioritet UNESCO-a jer ima 98 dobara upisanih na UNESCO-v popis svjetske baštine. Kako bi se njihova baština što bolje očuvala prati se mehanizmom reaktivnog praćenja.

UNESCO se bori protiv zagađivanja prirodnih ambijenata i on je glavni čuvar općih kulturnih dobara čovječanstva. Može se vidjeti da UNESCO kao svjetska ustanova ima velik društveni, kulturni i moralni utjecaj u svijetu. “UNESCO-v cilj je prepoznavanje, proučavanje i očuvanje spomenika, kompleksa i lokacija, koje su stvorili priroda i čovjek, a koje su od neprocjenjive, povijesne, prirodne, umjetničke, znanstvene i arheološke vrijednosti“ Mičić (2012.).

Svake godine se izdvaja 4 milijuna američkih dolara iz Fonda svjetske baštine kako bi se prepoznala, zaštitila te promovirala svjetska baština. Također, UNESCO provodi i hitne akcije popravka štete nastale u prirodnim katastrofama koje oštećuju materijalna dobra (Mičić (2012.)). UNESCO djeluje u 5 programskih područja, a to su: obrazovanje, prirodne znanosti, društvene i humanističke znanosti, kultura te komunikacije i informacije te mu je cilj da u svim programskim područjima ostvari određene ciljeve koje su uključene u svako područje.

UNESCO-va vizija je doprinjeti izgradnji mira, smanjiti siromaštvo te uspostaviti dijalog među državama kroz kulturu.

2.3. Uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom

Republika Hrvatska dio je brojnih međunarodnih konvencija u području zaštite kulturnih dobara zbog svoje bogate kulturne baštine. Zato je bitno istaknuti da su međunarodne konvencije u području zaštite kulturne baštine rezultat rada međunarodnih organizacija koje brinu o zaštiti kulturne baštine. “Tu je bitno navesti konvencije UNESCO-a, UN-a, Vijeća Europe te UNIDROIT-a. Konvencija UNESCO-a ima za cilj osigurati identifikaciju, zaštitu, očuvanje te prezentaciju svjetske baštine. Kulturna i prirodna baština spada u nezamjenjiva dobra” UNESCO, Konvencija o svjetskoj baštini. Zbog toga gubitak bilo kojeg od tih dobara znači osiromašenje baštine svakog naroda.

Kulturna baština osigurava svoju prepoznatljivost i vrijednost u cijelom svijetu. Kulturna i prirodna baština sve je više izložena mogućnosti uništenja ili propadanje. Generalna konferencija tj. zasjedanje UNESCO-a o zaštiti kulturne baštine održana je 1972. godine u Parizu (Antolović, 2013.). Na slici 4 prikazan je logo svjetske baštine.

Slika 4: Logo Konvencije

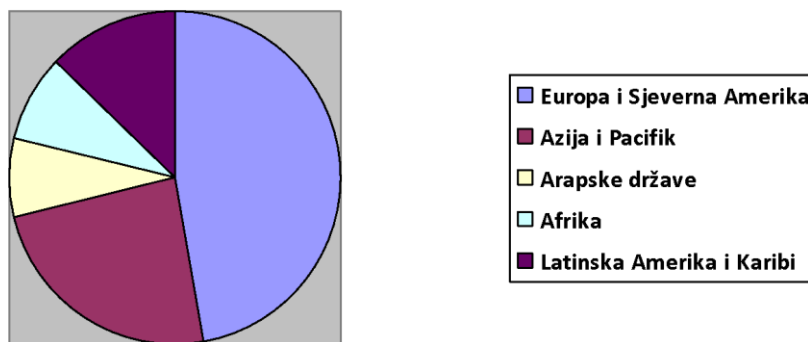
Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/File:World_Heritage_Logo_global.svg (preuzeto 30. studenog 2022.)

Tada je došlo do spoznaje da prirodnoj i kulturnoj baštini sve više prijeti uništenje. Odlučeno je na tom zasjedanju da će zaštita kulturne i prirodne baštine, koje je od izuzetne opće vrijednosti, biti predmet međunarodne konvencije. Svaka država članica ove Konvencije ima dužnost prepoznati i utvrditi kulturna i prirodna dobra koja se nalaze na njenom teritoriju. Također, države članice dužne su osigurati aktivne mjere u cilju zaštite te očuvanja kulturne i prirodne baštine. Potpisivanjem Konvencije svaka se država obvezuje čuvati baštinu koja se nalazi na njenom teritoriju.

“Također, države članice imaju obvezu izvještavati Odbor za svjetsku baštinu o stanju očuvanosti svojih dobara” UNESCO, Konvencija o svjetskoj baštini. Ova izvješća su od ključne važnosti jer Odboru omogućuju procjenu stanja te omogućuju lakše odlučivanje vezano uz specifične programe koji su potrebni tom području te samo rješavanje tih problema. Na popisu država članica konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine nalazi se njih 194 (UNESCO, 2005.)

Hrvatska je postala članica 6. srpnja 1992. godine. Najviši postotak baštine nalazi se u Europi i Sjevernoj Americi. Na grafikonu 1 može se vidjeti raspodjela svjetske baštine po regijama. Isti je podijeljen na 5 dijelova koji prikazuju 5 regija, a to su: Europa i Sjeverna Amerika, Azija i Pacifik, Arapske države, Afrika te zadnja Latinska Amerika i Karibi.

Grafikon 1: Pregled baštine po regijama

UNESCO, Popis svjetske baštine, preuzeto 30. studenog s <https://whc.unesco.org/fr/list/stat>,

“Od usvajanja Konvencije za zaštitu svjetske baštine 1972. godine do 2015. godine na popis je upisano 1121 dobara od kojih je 869 kulturnih, 213 prirodnih i 39 mješovitih dobara, a taj popis svjetske baštine nastavlja rasti.” Vukoja (2014./2015.) UNESCO je iz tog razloga razvio seriju referentnih priručnika svjetske baštine kako bi pomogao državama članicama u provedbi same Konvencije. One nude državama smjernice o tome kako ispuniti zahtjeve Konvencije o svjetskoj baštini. Već je jasno kako baština ima sve veći značaj za svako društvo te da je vrlo bitno njome upravljati. Baština ukazuje na prošlost, ali također može biti od velike pomoći za rješavanje problema u budućnosti. Raspon onoga što se smatra baštinom se značajno proširilo te je i iz tog razloga bitno upravljati njome.

“Unutar Konvencije osniva se fond za zaštitu svjetske baštine. Sredstva fonda sastoje se od: obveznih i dobrovoljnih doprinosa država članica, doprinosa, prikupljenih priloga od programa i tako dalje. Države članice obvezuju se svake 2 godine uplaćivati priloge u fond u iznosu kojeg utvrđuje Opća skupština. Države članice imaju obvezu poticati osnivanje fondacija ili udruga te imaju obvezu pružati pomoć u organiziranju međunarodnih kampanja za prikupljanje sredstava" UNESCO, Konvencija o svjetskoj baštini.

Znatan dio programskog područja kulture u Republici Hrvatskoj u okviru Ministarstva kulture odnosi se upravo na očuvanje baštine. Ovo programsko područje potiče ne samo očuvanje materijalne i nematerijalne baštine već i umjetničko stvaralaštvo (problem vezani uz kulturne politike, razvoj kulturnih industrija, kulturni pluralizam i tako dalje) (Ministarstvo kulture i medija, Kultura).

3. RAZINE UPRAVLJANJA KULTURNOM BAŠTINOM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Na samom početku ove cjeline bitno je naglasiti da je od nužne važnosti zaštititi kulturnu baštinu, odnosno kulturna dobra jer ona čine kulturni identitet. Ona je zapravo veza sa prošlošću i u tome je sva ljepota. Svrha je očuvati baštinu kako bi se ona mogla prenijeti budućim naraštajima. Zbog toga je cilj ne ugrožavati vrijednost kulturnih dobara, ne mijenjati njihov izgled, oblik ili značenje.

Cilj upravljanja kulturnom baštinom je da svako materijalno i nematerijalno dobro bude reprezentativno i očuvano za sve buduće naraštaje. Svakoj baštini se pristupa na jedinstven način s posebnom politikom upravljanja. Veća kulturna dobra imaju veću vrijednost na međunarodnom tržištu, ali manja imaju bitan značaj u lokalnoj politici.

“Stanje kulturnih dobara 1999. godine u Republici Hrvatskoj bilo je zabrinjavajuće, dijelom kao rezultat zatečenog stanja iz prošlih vremena, kada su kulturna dobra bila zanemarivana, ali i stoga što su u Domovinskom ratu kulturna dobra bila izložena golemim razaranjima” Antolović, 2009. U Domovinskom ratu hrvatskoj kulturnoj baštini nanesena je velika šteta. Iz toga razloga izrađen je Nacionalni program zaštite, očuvanja i obnove kulturnih dobara.

McKercher i DuCros (2008) nude definiciju: „Upravljanje kulturnom baštinom je grana upravljanja kulturnim resursima, a označava sustavnu brigu o održavanju kulturne vrijednosti kulturnih dobara kako bi sadašnje i buduće generacije mogle u njima uživati.”

“Što se tiče upravljanja kulturnom baštinom u svijetu postoje organizacije i institucije koje su posvećene upravo tom problemu. Neke od njih su: UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, Vijeće Europe i tako dalje.” Šestan, 2019. Upravljanje kulturnom baštinom turističke destinacije diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrića u Puli, Pula). Što se tiče institucija i organizacija na lokalnoj razini tu spada lokalna vlast, ustanove u kulturi (muzeji, galerije, arhivi), gospodarski subjekti i razne udruge.

Kod samog procesa upravljanja kulturnom baštinom bitno je na samom početku postaviti jasne ciljeve zbog kojih se poduzimaju konkretne aktivnosti vezane uz očuvanje kulturne baštine. Npr. ako se radi o nekom kulturnom dobru (građevini) treba provjeriti kakav režim zaštite ima ta građevina.

Nakon toga bitno je prepoznati subjekte koji bi bili zainteresirani za sudjelovanje u toj akciji. To može biti korisnik kulturnog dobra, službe nadležne za opskrbu kulturnog dobra ili pak druga udruženja ili organizacije (UNESCO, ICOM, Vijeće Europe...).

Slika 5: Očuvanje kulturne baštine

Izvor: <https://www.bak.hr/hr/novosti/otvoreno-predavanje-na-temu-razvoj-ruralnih-krajeva-kroz-ocuvanje-nematerijalne-kulturne-bastine> (preuzeto 30. studenog 2022.)

Na slici 5 je prikazana raznolikost kulturne baštine u Republici Hrvatskoj. Uistinu treba biti ponosan na sve što Republika Hrvatska ima, a i na to da se vrlo mali ruralni krajevi imaju priliku razviti i pokazati zahvaljujući kulturnoj baštini.

Bitna je i promocija kulturnih dobara gdje se organiziraju javne proslave vezane uz povijesne događaje. Tim proslavama se budi pažnja zajednice za očuvanje tih dobara. Neki od načina na koje se može promovirati kulturna baština su: festivali baštine, audio i vizualni projekti koji se bave baštinom (izložbe, filmovi, sportovi...), obilježavanje dana baštine (npr. Europski dani baštine) i tako dalje.

3.1. Kulturna baština

“Kulturna baština predstavlja ukupnost vrednota određene sredine koju čine materijalna dobra od kulturnog, znanstvenog i povijesnog značaja, te nematerijalni oblici čovjekovog stvaralaštva u prošlosti” Antolović, 2008. Pojedinačni dijelovi kulturne baštine predstavljaju zaštićena kulturna dobra. Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra. "Počeci zaštite kulturne baštine na području Republike Hrvatske bili su sredinom 19. stoljeća gdje je bilo organizirano čuvanje spomeničke baštine na prostorima Hrvatske" Narodne novine, 1999.

“Baština podrazumijeva obvezu i odgovornost očuvanja, ne oslanjajući se na ekonomsku vrijednost. Upravljanje kulturnom baštinom bavi se identifikacijom, održavanjem i zaštitom materijalnih i nematerijalnih resursa” Khan Academy, What is cultural heritage.

Mnogi misle da je upravljanje materijalnim resursima tj. materijalnom kulturnom baštinom važnije od upravljanja nematerijalnom. No, kultura tj. tradicija je važan element upravljanja baštinom jer upravo ona čini osnovu raznih kulturnih proizvoda iz kojih proizlaze ekonomske aktivnosti. Iz tog razloga upravljanje kulturnom baštinom uključuje i njezinu prezentaciju javnosti iz čega se ostvaruje prihod.

Kulturnoj baštini se trenutno pridaje sve više pozornosti, a ta pozornost se povećava svakog dana. Baština je vlasništvo, dakle nešto što se nasljeđuje i prenosi s prethodnih generacija na buduće generacije. “Kulturna baština se sastoji od kulture i tradicije” Vukoja (2014./2015.). Ona predstavlja povijest svakog naroda i identitet istog.

Kulturna baština nije samo ono materijalno što se može vidjeti i osjetiti. Ona obuhvaća i sve nevidljivo tj. neopipljivo. U to neopipljivo svrstavaju se tradicija, društvena praksa, usmena povijest pa sve do raznih rituala i znanja.

3.2. Načini upravljanja kulturnom baštinom

Bitno je zaštititi kulturnu baštinu, odnosno kulturna dobra jer ona čine kulturni identitet te zbog toga jer je ona veza sa prošlošću. Svrha je očuvati baštinu kako bi se mogla prenijeti na buduće naraštaje. Zbog toga je cilj ne ugrožavati vrijednost kulturnih dobara, ne mijenjati njihov izgled, oblik ili značenje.

Ministarstvo kulture i medija razvija mehanizme i postavlja mjere zaštite kulturne baštine s ciljem osiguranja njene održivosti. Ministarstvo kulture i medija zaštitom i očuvanjem kulturne baštine osigurava održivost kulturnih vrijednosti, također i osigurava potencijal za daljnji razvitak Republike Hrvatske. Na slici 6 prikazana je zgrada Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske koja se nalazi na adresi Runjaninova ulica 2 u Zagrebu.

Slika 6: Ministarstvo kulture i medija

Izvor: <https://min-kulture.gov.hr/kontakt-103/103> (preuzeto 30. Studenog 2022.)

Najznačajniji propis u tom području je Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (“Narodne novine”, br. 69/99. i 151/03.) na temelju kojeg su doneseni odgovarajući podzakonski akti kako bi se osigurala provedba navedenog zakona. Taj zakon je donesen 1999. godine nakon četverogodišnjih priprema i rasprava. Cilj donošenja tog Zakona bio je uspostaviti osnovne uvjete za očuvanje i zaštitu kulturnih dobara na teritoriju Republike Hrvatske. (Agenti.hr, Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture)

Od kada je taj Zakon stupio na snagu sva nadležna tijela su dužna podnositi kvartalna i godišnja izvješća. “Nadležna tijela koja to obavljaju u Republici Hrvatskoj su: Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture te Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba” Konzervatorski odjeli ministarstva kulture, 2008. Na slici 7 mogu se vidjeti odjeli kojih je 20, a u gradu Zagrebu se nalazi Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode.

“Uz njih, Zakonom je propisano da također i muzeji, galerije, restauratorske ustanove, arhivi, knjižnice te specijalizirane pravne i fizičke osobe koje imaju dopuštenje Ministarstva kulture mogu obavljati određene vrste poslova na zaštiti i očuvanju hrvatske kulturne baštine” Agenti. hr.

Slika 7: Konzervatorski odjeli ministarstva kulture

Izvor: http://www.agenti.hr/sadrzaj/info-agent/strukovni-forumi/forum-23/23-forum-Zakon_o_zastiti_i_ocuvanju_kulturnih_dobara_i_obveze_posrednika-prezentacija.pdf
(preuzeto 30. studenog 2022.)

Hrvatsko vijeće za kulturna dobra uspostavlja se kao najviše stručno tijelo za skrb o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. „Vijeće čine predsjednik i 8 članova, a predsjednika i 3 člana imenuje ministar kulture. Administrativne poslove Vijeća obavlja Ministarstvo, a sredstva za njegov rad osiguravaju se državnim proračunom“ Ministarstvo kulture i medija.

Vrlo je bitno spomenuti i Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a to je javna knjiga kulturnih dobara koju vodi Ministarstvo kulture i medija. “Registar se sastoji od 3 liste a to su: Lista zaštićenih kulturnih dobara, Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja te Lista preventivno zaštićenih dobara. Uz Registar vodi se zbirka isprava, a sastavni dio Registra je imenik dobara” Ministarstvo kulture i medija, Registar kulturnih dobara. “Registar se vodi u elektroničkom obliku te je popis vidljiv na stranici Ministarstva kulture pod pojmom web Registar kulturnih dobara RH. Podaci u Registru strukturirani su prema lokaciji. U Varaždinskoj županiji zaštićeno je 156 kulturnih dobara, a u Međimurskoj županiji 33 kulturna dobra. Ukupno se u Registru nalazi 6405 kulturnih dobara” Ministarstvo kulture i medija, Registar kulturnih dobara.

Što se tiče pravnog okvira, tu spada najznačajniji propis u ovom području, već spomenuti, Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Zatim postoje međunarodni ugovori od kojih se mogu izdvojiti Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine i tako dalje (Ministarstvo kulture i medija).

Uz međunarodne ugovore postoje i preporuke UNESCO-a za očuvanje kulturne baštine, a neke od njih su: Preporuka o dostupnosti muzeja svima, Preporuka o zaštiti i očuvanju pokretnih slika, Preporuka o čuvanju ljepote i značaja krajolika i mjesta i tako dalje. Pravni okvir posebno je važan u upravljanju jer spada u vanjske mehanizme. (UNESCO).

Kada se govori o financiranju zaštite i očuvanju kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj bitno je znati da za provedbu zaštite kulturnih dobara financijska sredstva se osiguravaju iz državnog proračuna dok sredstva za provedbu očuvanja kulturnih dobara osigurava vlasnik kulturnog dobra. (Ministarstvo kulture i medija).

3.3. Pozitivni i negativni utjecaji turizma na kulturnu baštinu

Kao što je do sada već jasno očuvanje kulturne baštine je od iznimne važnosti. “Očuvanjem baštine osigurava se ekonomska dobit te također štiti lokalni i nacionalni identitet. Kao što je već navedeno kulturna dobra čine naš kulturni identitet.” (Veleučilište Baltazar). Kulturna baština diferencira jedan narod u odnosu na ostale narode. U tome je i sva ljepota jer niti jedan

narod nema Plitvička jezera kao Republika Hrvatska niti jedan narod nema zidine kao što su Dubrovniku isto tako ni Republika Hrvatska nema nešto što ima Afrika.

Zbog kulturne baštine Republika Hrvatska je prepoznatljiva drugima te zbog iste mnogi drugi narodi dolaze k nama te se tu događa turistička aktivnost kojom se osigurava dobit. To je posebnost cijele ove priče i zbog toga treba paziti na baštinu. Upravljanje kulturnom baštinom služi kako bi svako materijalno i nematerijalno dobro bilo reprezentativno i očuvano za buduće naraštaje.

Isto tako, kulturna baština je krhka i ranjiva te turizam može imati negativni utjecaj na nju. Turizam može naštetiti svakom materijalnom dobru jer koristi te kulturne resurse (baštinu), također se tu podrazumijeva i degradacija okoliša. Masovnost turizma je veliki problem jer nije dobar za prirodu. “Masovni turizam označava to da kada se na jednom mjestu ili na jednoj atrakciji nađe veći broj ljudi nego što bi trebao biti” (WWF Adria, 2019.). Na primjer, u sezoni dolazi iznimno puno turista u Nacionalni park Plitvička jezera. Tada je bitno promicati modele odgovornog turizma. Plitvička jezera su najstariji Nacionalni park a i najposjećeniji. On je izuzetno ugrožen jer park u jednom danu ponekad obiđe više od 15 000 posjetitelja. To je veliki pritisak na prirodnu baštinu. Masovnost je zagađivač prirode i baštine. (WWF Adria, 2019.).

Postoji nešto što se zove nosivi kapacitet, a odlično se slaže uz ovu cjelinu i problematiku. On podrazumijeva najveći broj koje neko područje može prihvatiti u isto vrijeme, a da ne dođe do negativnih utjecaja na kulturnu baštinu te da se ne umanjuje atraktivnost turističkog proizvoda. “Nosivi kapacitet također brine za to da nema negativnih utjecaja na prirodu te samo lokalno stanovništvo.” (Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, 2019.). Jedino nosivi (prihvatni) kapacitet može osigurati i očuvati kulturnu baštinu od velike količine turista.

Briga o prirodnoj baštini putem zaštićenih područja ključna je za održivi razvoj. Bitno je osigurati da turizam u zaštićenim područjima ima mali utjecaj na okoliš.

4. UNESCO-V POPIS BAŠTINE

Hrvatska je od 1979. godine upisala ukupno 28 materijalnih (nepokretnih) i nematerijalnih kulturnih dobara. Od tih 28 kulturnih dobara 10 ih je materijalnih i 16 nematerijalnih. Ostatak čini 1 dobro koje je na popisu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita te 1 dobro koje je upisano u Registar dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine.

“Hrvatska je europska zemlja s najviše zaštićene nematerijalne baštine na popisu UNESCO-a, a u svjetskim razmjerima zauzima treće mjesto, odmah poslije Kine i Japana” Čorak, Mikačić, Kožić, 2014. Za sami upis određene baštine na UNESCO-v popis potrebno je zadovoljiti neke od kriterija. UNESCO ima 10 kriterija selekcije gdje određeno dobro ne mora zadovoljiti sve već je potrebno da ima neke od njih. Ona dokazuju izvanrednu i univerzalnu vrijednost samog dobra. Do kraja 2004. godine dobra koja su išla na popis svjetske baštine bila su birana na temelju 6 kulturnih te 4 prirodna kriterija. Nakon UNESCO-ve Konvencije za zaštitu svjetske baštine 1978., hrvatska su se dobra počela upisivati na UNESCO-v popis svjetske baštine gdje su prvi bili Stari grad Dubrovnik, Dioklecijanova palača u Splitu te Nacionalni park Plitvička jezera (Ministarstvo kulture i medija).

4.1. Materijalna baština Republike Hrvatske

U ovom odlomku biti će riječi o povijesnom kompleksu grada Splita i Dioklecijanovoj palači. Ovo dobro ima iznimnu važnost jer je vrlo dobro sačuvana rimska palača za razliku od drugih carskih palača. Dakle, ostale palače iz 3. i 4. stoljeća nisu se sačuvale dok Dioklecijanova je te je zbog toga i uvrštena na UNESCO-v popis (Hrvatska katolička mreža). Ljepota je u tome što i dan danas postoji ta palača koja je svjedočanstvo tog vremena. Car Dioklecijan nije samo gradio u Splitu. On je tada imao veliku potrebu graditi, ali puno njegove arhitekture je nestalo. Iz tog razloga je fascinantno kako je njegova arhitektura u Splitu sačuvana te se iza toga krije velika važnost ovog dobra koje je na UNESCO-vom popisu svjetske baštine. Grad Split bilježi značajan porast posjetitelja zahvaljujući Dioklecijanovoj palači, a 2017. godine zabilježeno je 728.552 dolazaka i 2.164.439 noćenja (Razvojna agencija Split, 2008.).

Slijedi stari grad Dubrovnik. “To je grad iz srednjeg vijeka koji je do dana današnjeg sačuvao karakteristike urbane cjeline” (UNESCO, stari grad Dubrovnik). Ovo svjetsko dobro ima iznimnu važnost jer svaka građevina u Starom gradu ima umjetničku vrijednost, ali i ispunjava uvjete autentičnosti. Iako je grad bio na popisu ugrožene svjetske baštine nakon snažnog potresa koji ga je zadesio i dalje je sačuvao svoj izgled. Kako je nepodnošljiva gužva u Starom gradu, u Dubrovniku je uveden brojač ulaza. Oni se nalaze na svih 5 ulaza u Stari grad. UNESCO je preporučio 8 000 posjetitelja koji se mogu nalaziti u Staroj jezgri (Ekapija, 2017.). 2022. godine broj dolazaka u Dubrovniku bio je 1 036 420 (Visit Dubrovnik, 2023.).

Dalje slijedi Nacionalni park Plitvička jezera. To je najveći, najstariji te najposjećeniji hrvatski nacionalni park. “On se izdvaja po svojoj ljepoti te je vrlo važan zbog svojih geoloških i

bioloških karakteristika, a najvećim dijelom je pokriven šumom” (Nacionalni park Plitvička jezera, šume). “Šume su staništa mnogobrojne faune od kojih je puno sova koja su indikatori kvalitete šumskog ekosustava” (Nacionalni park Plitvička jezera, šume). Šume imaju važnu ulogu jer utječu na klimatske prilike, sudjeluju u proizvodnji kisika i još mnogo čemu te su iz tog razloga Plitvička jezera vrlo bitno dobro na UNESCO-vom popisu svjetske baštine. „U rekordnoj 2019. godini park je imao 1.670.000 posjetitelja“ Slobodna Evropa 2022. 2020. godine Plitvička jezera imala su 450 000 posjetitelja (Lika destination, 2020./2021.).

Iduća materijalna baština na UNESCO-vom popisu je kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu grada Poreča. “Kompleks se sastoji od: bazilike, župne crkve, sakristije, krstionice i zvonika, oratorija te biskupskog dvora” (Istra, Eufrazijeva bazilika: Mozaik neispričanih priča). Unutrašnjost bazilike je ukrašena mozaicima koji su vrlo dobro očuvani te je iz tog razloga uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine. Ti mozaici spadaju u najvažnije spomenike te vrste iz 6. stoljeća. Posjet Eufrazijevoj bazilici moguć je svakog dana osim nedjelje i zapovjednih crkvenih blagdana kada je kompleks zatvoren (Istra.hr, 2005.).

Na popisu se nalazi i povijesni grad Trogir. To je jedan od najstarijih gradova na Mediteranu. “Ono što grad čini posebnim je kiparska umjetnost na kamenu” (Get by bus, Vodič kroz Trogir). U njegovoj povijesnoj jezgri skoro svaka kuća ima grb ili natpis iznad vrata. Također ima veliku važnost jer je uvršten kao jedan od najbolje očuvanih gotičkih gradova u srednjoj Europi. „Turistički pokazatelji za 2019. godini prikazuju kako je na području Grada zabilježeno 147.021 dolazaka te 591.466 noćenja“ Trogir.hr 2021.

Slika 8: Dioklecijanova palača, grad Dubrovnik, Plitvička jezera, Eufrazijeva bazilika, grad Trogir (s lijeva na desno, od gore prema dolje)

Izvor: Djelo autora prema google fotografijama

Na slici 8 je prikazano prvih 5 dobra materijalne baštine u Republici Hrvatskoj radi bolje vizualizacije.

Slijedi katedrala Svetog Jakova u Šibeniku. “Ona je specifična jer su u njenoj gradnji sudjelovali mnogobrojni poznati klesari i graditelji iz Dalmacije i Italije” (Dalmacija Šibenik, Katedrala sv. Jakova). Vrlo je bitno dobro UNESCO-ve svjetske baštine jer je jedina katedrala u Europi koja je izgrađena od kamena u cijelosti, dakle nisu korišteni nikakvi drveni elementi u gradnji. Zanimljivo je za spomenuti da je njena gradnja trajala, sa prekidima, čak 105 godina.

Na red je došlo starogradsko polje na otoku Hvaru. “Specifično je jer je to krajolik koji je ostao netaknut od 4. stoljeća prije Krista. Važnost ovog dobra se očituje u tome što je svjedočanstvo rada težaka na njemu (poljoprivredna djelatnost),”(Turistička zajednica Jelsa, Vodič za UNESCO Starogradsko), a istovremeno i povijesni značaj zbog netaknutog krajolika.

Ljepota ovog dobra je u tome što je prije ovo polje bilo iznimno važno za poljoprivrednu djelatnost od koje su se ljudi prehranjivali pa sve do toga da je postalo dobro koje je važna sastavnica turizma. „U obrazloženju Svjetske organizacije se ističe kako su tamošnje nasade vinograda i maslina ostale praktično nepromijenjene od prve kolonizacije starih Grka“ *Adria vacation*, 2017.

“Stećci su srednjovjekovni kameni spomenici koji se nalaze u čak 4 države. Oni imaju motive i natpise koji predstavljaju tradicije unutar srednjovjekovne Europe” (Ministarstvo kulture i medija, Stećci). Oni su prepoznati kao djela iznimne vrijednosti. To su zapravo spomenici koji predstavljaju tradiciju i kulturu jednog naroda. Također, stećci imaju značaj i važnost zbog postignute regionalne suradnje (isti se nalaze u 4 države). To im pridodaje na važnosti jer predstavljaju regionalnu suradnju u kulturi.

“Što se tiče obrambenog sustava Republike Venecije u Zadru i Šibeniku on se sastoji od 5 komponenti u Italiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori” (Coratia.hr, Venecijanski obrambeni sustav). On je uvršten na UNESCO-v popis jer su te utvrde imale veliku ulogu u zaštiti Jadrana i Mediterana. Obrambeni sustav Zadra najsnažnija je utvrda na Jadranu te je u tome vidljivo zašto je na UNESCO-vom popisu.

Zadnje materijalno dobro koje se nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske baštine su bukove prašume i izvorne šume Karpatu i ostalih regija Europe. Ovo dobro je prisutno u čak 18 zemalja. Njihova važnost je u tome da su stabla bukve postala izrazito prilagodljiva na različite klimatske i geografske uvjete. „Ovo dobro, dakle, predstavlja značajne ekološke i biološke procese u razvoju ekosustava“ Knjaz, 2023. Na ovom primjeru se može vidjeti da su se znatno regionalno proširile, ali da su zadržale svoju jedinstvenost baš zbog toga što su zaštićene od strane UNESCO-a, a to govori činjenica da ih se može naći u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit, Nacionalnom parku Paklenica te u strogom rezervatu Hajdučki i Rožanski Kukovi.

Na slici 9 se nalaze posljednjih 5 dobara materijalne baštine u Republici Hrvatskoj poredanih s lijeva na desno, od gore prema dolje redom kojim piše iznad slike.

Slika 9: Katedrala Sv. Jakova, starogradsko polje, stećci, obrambeni sustav Republike Venecije, bukove šume (s lijeva na desno, od gore prema dolje)

Izvor: djelo autora prema google fotografijama

4.2. Nematerijalna baština Republike Hrvatske

Što se tiče nematerijalne baštine na UNESCO-vom popisu nalazi se čipkarstvo “To je samostalni ručni rad i smatra se najzahtjevnijom vještinom koja se radi rukom u tekstu” (Damijanić 2021.). Ono je uvršteno na UNESCO-v popis svjetske baštine jer se to znanje želi sačuvati i jer, nažalost, postoji sve manje žena koje imaju to znanje i vještinu. Bitno je njegovati tradiciju čipkarstva jer je čipka svuda, bilo to u modi ili uređenju doma. 2007. godine u Parizu je održana izložba "Čipkarstvo u Hrvatskoj" u organizaciji Ministarstva kulture

Republike Hrvatske i Hrvatskog povjerenstva za UNESCO (Ministarstvo kulture i medija). Raznim izložbama, tečajevima i radionicama promiče se razumijevanje ovog rukotvorstva u zemlji i u svijetu.

Nadalje će biti riječi o dvoglasju tijesnih intervala Istre i Hrvatskog Primorja. Dvoglasno pjevanje je uvijek popraćeno nekim instrumentom. Važnost samog dvoglasja ogleda se u tome da je dio svakodnevnog života Istre i Hrvatskog Primorja te da se prenosi s koljena na koljeno kako tradicija ne bi pala u zaborav. “Samo izvođenje je jedinstveno jer se pjevanje i sviranje izvodi po Istarskoj ljestvici (uključuje niz od 4 do 6 tonova)” (Hrvatska katolička mreža, 2000.). „Danas se istarsko dvoglasje na području općine Kršan njeguje prvenstveno kroz rad KUD-a Ivan Fonović Zlatela Kršan“ Istria Kršan, 2003. Neobična istarska ljestvica, specifičan zvuk sopila privlače te kultura Istre privlače mnoge posjetitelje.

Festa svetog Vlaha je iduća nematerijalna baština. Tom festom se slavi sveti Vlaho koji je zaštitnik Dubrovnika. Ona je bitna jer Dubrovčani vjeruju u legendu da im je on pomogao u obrani Mlečana. “Oni su htjeli zauzeti njihov grad, a Vlaho je na to upozorio svećenika” (Dubrovnik digest, Sveti Vlaho). To je tradicija koja se čuva više od tisuću godina te je upravo zato uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine. Program Feste obuhvaća niz kulturnih događaja kao što su koncerti, radionice, izložbe, predstave i tako dalje (Turističke priče, 2022.).

Dalje slijedi godišnji proljetni ophod kraljice iz Gorjana. To je selo koje se nalazi u Osječko-baranjskoj županiji, pokraj Đakova. Na taj dan mlade djevojke idu u obilazak sela. “Odjevene u kostime šire dobro raspoloženje po selu uz pjesmu” (Total Croatia news). Jedinstveno je to što su mještani ovog malog sela uspjeli očuvati ovaj proljetni ophod. Kod ovog nematerijalnog dobra specifično je to što se u njemu isprepleće drugo nematerijalno dobro koje je na UNESCO-vom popisu, a to je bečarac gdje djevojke uz njega plešu, a spomenuti ćemo ga nešto kasnije.

Pokladni ophod zvoničara s područja Kastavštine je iduće dobro koje je upisano na popis nematerijalne kulturne baštine. Kastav je gradić u blizini Rijeke i Opatije. “Poklad započinje 17.1. i traje do Pepelnice. U tom ophodu sudjeluju grupe muškaraca koji obilaze svoja i susjedna sela. Muškarci tim pohodom pokazuju snagu i počast pred susjedima što je važnost ovog dobra” (UNESCO, Pokladni ophod zvoničari). Također, na taj način se jačaju veze unutar zajednice te se obnavljaju prijateljstva u selu i izvan njega.

Na red dolazi procesija za Križen na otoku Hvaru. Hvar je otok kulture jer se na njemu nalaze spomenuto Starigradsko polje, hvarska čipka te procesija za Križen o kojoj će biti riječi u

nastavku. “Obred se odvija u noći između Velikog četvrtka i Velikog petka u 6 mjesta na otoku. Svrha ove procesije je posjet Božjem grobu koji se nalazi na oltarima svih župnih crkava gdje se procesija vraća u 6 sati ujutro” (Visit Stari grad, 2018.). Posebnost ove procesije je da vjernici nose crnu odjeću što simbolizira osjećaj žaljenja i tuge za Isusovom smrti. To je jedinstveni vjerski običaj kojeg je prepoznao UNESCO kojem se pristupa s velikim poštovanjem.

Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog Zagorja iduća je nematerijalna baština koja je upisana na UNESCO-v popis svjetske baštine. Specifičnost i sam razlog uvrštenja ovog umijeća izrade stoji u tome da se nikada ne mogu napraviti dvije identične igračke jer je svaki ručni rad specifičan te ih većinom izrađuju muškarci, a oslikavaju žene. “Prednosti koje drvene igračke imaju za djecu su mnogobrojne, a neke od njih su: nemaju kemikalije kao plastične, nema oštećenja desnih ako dijete stavi igračku u usta, visoka izdržljivost i tako dalje” (Wood dad). Jedan od obrta koji brine o očuvanju ove tradicije je obrt Mikuš iz Zagreba. On surađuje sa Etnografskim muzejom, a često organiziraju radionice izrade igračaka u zagrebačkim vrtićima. Hrvatska turistička zajednica je kupila njihove drvene igračke za promociju u Tokiju (Zagreb crafts, 2018.).

“Sinjska alka je viteški turnir u Sinju. Održava se u čast pobjede Sinjana nad Turcima.” (Vukušić, 2005.). Specifičnost ovog nematerijalnog dobra i njegova velika važnost je to da je to jedina srednjovjekovna igra koja je zaživela u hrvatskom primorju. Ljepota ove baštine se ogleda u pobjedi lokalnog stanovništva te samo sjećanje na istu. Sinjska alka kao nematerijalna baština pridonosi turizmu te povećava turističku privlačnost grada Sinja. Alka čini ključni element identiteta grada te ona može biti osnovica za izgradnju pozitivnog imidža grada Sinja te osnovica za brendiranje grada (Pivčević, 2015.).

Dalje na red dolazi medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske. “To je tradicija izrade medenjaka koja je u Hrvatskoj postala zanat. Posebnost i sam značaj ovog obrta je što su medenjaci (licitari) postali jedan od najprepoznatljivijih simbola identiteta Hrvatske” (Croatia hr.). Upravo zbog toga je uvršten na UNESCO-v popis. Licitari su prepoznatljivi diljem svijeta po svojoj crvenoj boji koja je jedinstvena za medičarske proizvode. U Mariji Bistrici nalazi se najstarija medičarska radionica licitara u Hrvatskoj. Tamo se licitari izrađuju od 1882.godine Radionica nosi naziv Zozolly, a licitari koji su tamo izrađeni nalaze se u promociji Hrvatske turističke zajednice (Jutarnji.hr, 2022.). Organiziraju se razne radionice za izradu licitara kako

bi se prenijelo samo umijeće izrade, a jedna od radionica nalazi se na zagrebačkoj Trešnjevci pod imenom Licitar, a osnovana je sa ciljem očuvanja rukotvorina tj. licitara (Licitar.hr, 2004.).

U nematerijalnu baštinu ubraja se i ranije spomenuti bećarac. Popularan je na području Slavonije, Baranje i Srijema. “Specifičnost bećarca je u tome što se stihovi istoga smišljaju na licu mjesta” (UNESCO, Bećarac) što nije nimalo lako. Svaki pjevač bećarca mora biti pametan, humorističan i dosjetljiv. U gradu Pleternici u Slavoniji nalazi se Trg bećarca na kojem se nalazi Muzej bećarca. Cilj mu je zabaviti posjetitelja i ponuditi zanimljive i poučne informacije o ovoj baštini Hrvatske i svijeta (Turistička zajednica grada Pleternice, 2022.). Muzej bećarca jedan je od uspješnih primjera ulaganja u kulturnu baštinu na području Republike Hrvatske.

Nijemo kolo izvodi se na području Dalmatinske Zagore. To je, dakle, kolo koje se pleše bez glazbe. “Specifično je da se koraci spontano izvode.” (Vrlika). Inicijativa za zamjećivanje nijemog kola krenula je od pozornice te preko raznih smotra pa sve do toga da je UNESCO prepoznao nijemo kolo kao tradiciju koja se mora čuvati, a danas se izvodi i na svjetskim pozornicama. Dalmatinska Zagora je destinacija kulturnog turizma. Sinjska Alka, otkanje te Nijemo kolo su sve češći razlozi posjeta ovom kraju.

Klapsko pjevanje je pjevanje bez pratnje instrumenata. Svaka klapa ima “voditelja” koji prvi kreće pjevati te mu se priključuju ostali pjevači. Specifično je po tome što pjevači za vrijeme nastupa stoje u polukrugu, a najveća smotra dalmatinskih klapa održava se u Omišu. Smotre su dale značajan doprinos razvoju i očuvanju klapskog pjevanja.

Mediteranska prehrana je iduća nematerijalna baština koja je uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine. To je vrsta prehrane koja je karakteristična za Jadran, obalu, otoke te za ostale države Mediterana. Ona je temelj identiteta ljudi koji žive na tom prostoru. Osnova ove prehrane su ribarstvo i poljoprivreda od kojih sve dalje kreće. Mediteranska prehrana je bitna jer predstavlja uravnoteženu prehranu koja osigurava organizmu sve nutritivno potrebne tvari. Na izložbi EXPO u Milanu 2015. godine Republika Hrvatska predstavila se na Tjednu mediteranske prehrane. Na izložbi je predstavljena tradicijska kuhinja s otoka Hvara (Culturenet, 2015.).

Međimurska popevka je tradicijski napjev Međimurja. Bitan je prijenos popevki na buduće generacije kako se ne bi izgubila tradicija, a “zahvaljujući Elizabeti Toplek (poznatija kao teta Liza) popularizirala je međimursku popevku te je zahvaljujući njoj (a i brojnim nositeljima međimurske baštine) uvrštena na UNESCO-v popis.” (Regionalni, 2020.). Smotre međimurske

popevke se održavaju kako bi se očuvala ova nematerijalna baština te kako bi ostala znak hrvatskog identiteta.

Umijeće suhozidne gradnje je “umijeće izrade konstrukcije bez upotrebe vezivnog materijala. Prisutno je na jadransko-dinarskom području Hrvatske” (Croatia hr.). Uvršteno je na UNESCO-v popis zbog izrazite umjetnosti te znanja koje je potrebno imati pri samoj izradi kako bi se kameni mogli slagati jedan na drugoga bez da se sruše.

Zadnje, ali ne i manje važno, na popisu je umijeće sokolarenja. To je jedinstvena praksa čuvanja i treniranja sokola te ostalih ptica grabljivica kako bi što bolje lovile plijen. Ono zbog čega je ovo umijeće bitno te zbog čega ga je uočio i UNESCO je činjenica da se na ovaj način brine o očuvanju različitih ptičjih vrsta kako ne bi došlo do smanjenja njihove populacije.

4.3. Predviđanja za budućnost

Republika Hrvatska je na samom svjetskom vrhu po broju upisanih nematerijalnih kulturnih dobara gdje je 2. u Europi i 5. u svijetu po broju upisanih elemenata na UNESCO-ovim popisima nematerijalne kulturne baštine. Isto kako se treba ponositi količinom nematerijalnih dobara, također se treba ponositi i materijalnim dobrima koja su na UNESCO-vom popisu, a kojih ima puno s obzirom na veličinu same države. Naravno da se Republika Hrvatska ne može uspoređivati sa nekim površinom većim državama gdje je i logično da ima više kulturnih dobara posebice materijalnih.

Koncept kulturnog turizma je vrlo rastući u Republici Hrvatsko te će i dalje rasti jer turisti žude da vide nešto tako jedinstveno i posebno. Naravno, mora se pri tome paziti na održivi turizam te je bitno upravljati baštinom kako bi joj se mogli još dugo diviti. Dakle, bitan je razvoj i zaštita kulturne baštine kao i razvoj održivog turizma kako bi u budućnosti priroda ostala što očuvanija. Ključno je upravljanje baštinom gdje Ministarstvo kulture ima veliku ulogu. Ono postavlja mjere zaštite kulturne baštine.

Što se tiče nematerijalne baštine, bilo je gore riječi o tome kako je bitno njegovati tradiciju i običaje kako bi ju očuvali. To je možda i teže nego očuvati materijalnu baštinu jer se tradicija prenosi s koljena na koljeno, a netko možda nije zainteresiran za to tj. nemaju motivaciju za učenjem i nastavljanjem tradicije. Zato je djecu potrebno od malena učiti o tradiciji i običajima kako bi ih oni usvojili i prihvatili. Kod održivog razvoja nematerijalne kulturne baštine nailazi

se na niz problema. Jedan od njih je da lokalno stanovništvo ima nedovoljno znanja te nedovoljno svijesti o značaju materijalne baštine.

Također, nematerijalna baština je nedovoljno uključena u turističku ponudu u odnosu na materijalnu pa i tu dolazi do problema. Tu se javlja još jedan problem za budućnost nematerijalne baštine a to je da je ona izuzetno ranjiva. Podložna je promjena uslijed nekih društvenih ili demografskih zbivanja, ali i gospodarskih.

U budućnosti je bitno i dalje podizati svijest lokalnog stanovništva o vrijednostima same baštine te im dati do znanja da su i oni sami ti koji imaju ulogu u očuvanju iste. Kulturna baština diferencira Republiku Hrvatsku u odnosu na ostale narode stoga je bitno voditi računa o njoj kako bi ona u budućnosti bila u što boljem stanju.

Kulturna baština je krhka i ranjiva te turizam može imati negativni utjecaj na nju zbog velikog broja ljudi na istom mjestu. Turizam donosi profit zajednici te je sve povezano jedno s drugim no ako se zanemari baština neće se imati od čega ostvarivati profit zato turizam mora paziti na nju.

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu se opisivala kulturna baština Republike Hrvatske (materijalna i nematerijalna) koja je uvrštena na UNESCO-v popis svjetske baštine te izrazita važnost njenog očuvanja. Kulturna baština je od neprocjenjive važnosti za svaku državu, ali na kraju i za čovječanstvo. Ona je, mogli bismo reći, trag o ljudskom postojanju i kao takvu ju trebamo zaštititi i sačuvati.

Svaka od baštine, bilo materijalne ili nematerijalne, je jedinstvena i u tom može vidjeti najveća posebnost jer nigdje na svijetu ne postoje dva ista kulturna dobra koja su na UNESCO-vom popisu. Zbog toga bi trebali biti ponosni na svako dobro koje se nalazi u Hrvatskoj i pobrinuti se da ga sačuvamo. Što se tiče nematerijalne baštine javlja se mogućnost odlaska određenog običaja u zaborav no zahvaljujući radu Ministarstva kulture i UNESCO-a koji su zaslužni da se nešto takvo ne dogodi.

Također, uočeno je da UNESCO ima veliku ulogu u očuvanju kulturne baštine Republike Hrvatske. Znamo da kulturna i prirodna baština spada u nezamjenjiva dobra. Zbog toga gubitak bilo kojeg od tih dobara znači osiromašenje baštine svakog naroda. Svrha je očuvati baštinu kako bi se mogla prenijeti budućim naraštajima. Zbog toga je cilj ne ugrožavati vrijednost kulturnih dobara, ne mijenjati njihov izgled, oblik ili značenje.

UNESCO je ključna organizacija u cijelom upravljanju baštinom. Kulturna baština je izložena propadanju ili uništenju te u tome ova organizacija ima veliku ulogu. Države diljem svijeta zahvaljujući njoj su dužne osigurati mjere zaštite svake kulturne baštine. Ključ je da svako dobro, materijalno i nematerijalno, bude reprezentativno te očuvano za buduće naraštaje.

Kao što je rečeno, djeca uče na primjeru odraslih. Zbog toga je bitno da im oni svojim primjerom pokazuju da moraju cijeniti i poštivati baštinu. Ovim radom treba upozoriti na to koliko je zapravo bitno upravljanje kulturnom baštinom i od kolike je važnosti da ju očuvamo. Ovime također treba probuditi svijest o tome da smo baštinu dužni čuvati. Kulturna baština je posuđena od djedova i baka, te je treba vratiti unucima. Bitno je znati upravljati kulturnom baštinom jer je upravo ona osnovni dio identiteta svake države.

Bogatstvo materijalnih i nematerijalnih dobara u Hrvatskoj koja su upisana na UNESCO-v popis svjetske baštine dokaz su da se njima upravlja s ciljem zaštite za buduće naraštaje. Također iz navedene baštine u radu se može zaključiti da je Hrvatska vrlo bogata po svojoj bioraznolikosti gledajući ostale europske države.

Republika Hrvatska ima bogatu ponudu kulturnih dobara na koje treba biti ponosan te je trebamo zaštititi pod svaku cijenu. Stavke koje se trenutno nalaze na UNESCO-voj listi materijalne i nematerijalne baštine itekako su zaslužile biti na njoj.

LITERATURA

1. Adri vacation, Starogradsko polje, učitano 27. ožujka 2023. s <http://www.adriavacation.com/main.php?ln=hr&pgid=12&obid=55>
2. Agenti.hr., Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture učitano 30. studenog 2022. s http://www.agenti.hr/sadrzaj/info-agent/strukovni-forumi/forum-23/23-forum-Zakon_o_zastiti_i_ocuvanju_kulturnih_dobara_i_obveze_posrednika-prezentacija.pdf
3. Alfier D.: Zaštita prirode u razvijanju turizma, Nebo d.o.o., 2010.
4. Antolović J.; Očuvajmo kulturnu baštinu; Hadrian d.o.o. Zagreb, 2008.
5. Antolović J.; Zaštita i očuvanje kulturnih dobara, Hadrian d.o.o. Zagreb, 2009.
6. Arhitektonski fakultet u Zagrebu (2021.), Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a “Starim gradom Dubrovnikom” <https://www.dubrovnik.hr/uploads/Plan-upravljanja-svjetskim-dobrom-UNESCO-a-%25E2%2580%259CStarim-gradom-Dubrovnikom%25E2%2580%259D.pdf>
7. Croatia hr., Medičarski obrt učitano 30.studenog 2022. S <https://croatia.hr/hr/hr/unesco/medicarski-obrt-na-podrucju-sjeverne-hrvatske>
8. Croatia hr., Umijeće suhozidne gradnje učitano 30.studenog 2022. s <https://croatia.hr/hr/hr/unesco/umijece-suhozidne-gradnje>
9. Croatia.hr, Venecijanski obrambeni sustav učitano 30.studenog 2022. s <https://croatia.hr/hr-hr/unesco/venecijanski-obrambeni-sustav-16-i-17-stoljeca>
10. Culture net, Na izložbi EXPO u Milanu Hrvatska se predstavlja na tjednu mediteranske prehrane, učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.culturenet.hr/hr/na-izlozbi-expo-u-milanu-hrvatska-se-predstavlja-na-tjednu-mediteranske-prehrane/54181>
11. Češnjaj A. (2019.), Hrvatska baština pod zaštitom UNESCO-a i mogućnost uvrštenja novih lokaliteta na listu svjetske baštine, završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu%3A4053/datastream/PDF/view>
12. Čorak S.; Mikačić V.; Kožić I.; Osnove turizma, Školska knjiga, Zagreb, 2014.
13. Dalmacija Šibenik, Katedrala sv. Jakova učitano 30.studenog 2022. s <https://www.dalmatiasibenik.hr/hr/istrazi/kultura-i-bastina/katedrala-sv-jakova/>

14. Damijanić V. (2021.), Čipkarstvo u Hrvatskoj, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A5512/datastream/PDF/view>
15. Dubrovnik digest, Sveti Vlaho učitano 30.studenog 2022. s <https://dubrovnikdigest.com/povijest/sveti-vlaho>
16. E kapija, Dubrovnik 1. marta uvodi brojače turista, učitano 27. ožujka 2023. s <https://ba.ekapija.com/news/1650561/dubrovnik-1-marta-uvodi-brojace-turista-ulazak-u-stari-grad-bice-ogranicen>
17. Get by bus, Vodič kroz Trogir učitano 30.studenog 2022. s <https://getbybus.com/hr/blog/trogir/>
18. Grabovac V.: UNESCO sva blaga svijeta, Izdavačka kuća Meridijani, 2013.
19. Hrvatska katolička mreža, Dvoglasje tijesnih intervala Istre i hrvatskog primorja učitano 30.studenog 2022. s <https://hkm.hr/kulturni-biseri/dvoglasje-tijesnih-intervala-istre-i-hrvatskog-primorja/>
20. Hrvatska katolička mreža, Split i Dioklecijanova palača-jedno od prvih dobara na listi svjetske baštine UNESCO-a učitano 30.studenog 2022. s <https://hkm.hr/kulturni-biseri/split-i-dioklecijanova-palaca-jedno-od-prvih-dobara-na-listi-svjetske-bastine-unesco-a/>
21. Istra, Eufrazijeva bazilika: Mozaik neispričanih priča učitano 30.studenog 2022. s <https://www.istra.hr/hr/doziviljaji/kultura/eufrazijeva-bazilika-mozaik-neispricanih-prica>
22. Istra.hr, Eufrazijeva bazilika učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.istra.hr/hr/doziviljaji/kultura/2494>
23. Istria Kršan, Dvoglasje tijesnih intervala Istre i hrvatskog Primorja učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.istria-krsan.com/hr/dozivi/atrakcije/kultura/728>
24. Jutarnji.hr, najstarija radionica Licitara u Hrvatskoj, učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.jutarnji.hr/domidizajn/inspiracije/najstarija-radionica-licitara-u-hrvatskoj-u-ovoj-obiteljskoj-kuci-nastaju-najsladi-licitari-15038557>
25. Khan Academy, What is cultural heritage učitano 30.studenog 2022. s <https://www.khanacademy.org/humanities/special-topics-art-history/arches-at-risk-cultural-heritage-education-series/arches-beginners-guide/a/what-is-cultural-heritage>

26. Knjaz H., Plitvička jezera- biser pod povećalom UNESCO-a, završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet
27. Kušić A., Šimundža A., Uloga i značaj UNESCO-a u svijetu preuzeto 28. studenog 2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/133289>
28. Licitar hr., Licitar, studio za dizajn i izradu predmeta za ukras i uspomenu, učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.licitar.hr/hr/o-nama>
29. Lika destination, Nacionalni park Plitvička jezera učitano 27. ožujka 2023. s https://www.likadestination.hr/images/uploads/536/01_likadestination_day_nacionalni_park_plitvicka_jezera_2021..pdf
30. Mičić N. (2012.), UNESCO i kulturna baština, završni rad, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Osijek preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:318131>
31. Ministarstvo kulture i medija, Čipkarstvo učitano 27. ožujka 2023. s <https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/dogadjanja/2007-2015/cipkarstvo-u-hrvatskoj/16540>
32. Ministarstvo kulture i medija, Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO preuzeto 27. studenog 2022. s <https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/hrvatsko-povjerenstvo-za-unesco/394>
33. Ministarstvo kulture i medija, Stećci učitano 30. studenog 2022. s <https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/dogadjanja/stecci-upisani-na-popis-svjetske-bastine-unesco-a-13510/13510>
34. Nacionalni park Plitvička jezera, šume učitano 30. studenog 2022. s <https://np-plitvicka-jezera.hr/prirodna-i-kulturna-bastina/prirodna-bastina/raznolikost-stanista/sume/>
35. Pivčević S., Alka kao turistički resurs: stanje, mogućnosti i dileme, učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.bib.irb.hr/1170118>
36. Pregled dolazaka i noćenja po TZ, učitano 27. ožujka 2023. s <https://visitdubrovnik.hr/wp-content/uploads/2023/01/Pregled-dolazaka-i-no%C4%87enja-po-TZ-1-12-22.pdf>
37. Radio Slobodna Evropa, Zašto pada broj gostiju na Plitvičkim jezerima? učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.slobodnaevropa.org/a/plitvicka-jezera-turizam-kriza/31943078.html>
38. Razvojna agencija Split, Stara gradska jezgra s Dioklecijanovom palačom, učitano 28. ožujka 2023. s <https://razvojna-agencija-split-rast.hr/project/stara-gradska-jezgra-s-dioklecijanovom-palacom/>

39. Regionalni, Spomen na ikonu međimurske popevke: Teta Liza danas bi proslavila 96. rođendan učitano 30.studenog 2022. s <https://regionalni.com/spomen-na-ikonu-medimurske-popevke-teta-liza-danas-bi-proslavila-96-rodendan/>
40. Šestan M. (2019.), Upravljanje kulturnom baštinom turističke destinacije, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A3294/datastream/PDF/view>
41. Turističke priče hr., Festa svetog Vlaha- manifestacija koja traje više od tisućljeća, učitano 27. ožujka 2023. s <https://www.turistickeprice.hr/festa-svetog-vlaha-manifestacija-koja-traje-vise-od-tisucljeca/>
42. Turistička zajednica grada Pleternice, Muzej bećarca učitano 27. ožujka 2023. s <https://tz.pleternica.hr/lokacije/muzej-becarca/>
43. Turistička zajednica Jelsa, Vodič za UNESCO Starogradsko polje učitano 30.studenog 2022. s <https://visitjelsa.hr/hr/10427/vodic-za-unesco-starogradsko-polje/>
44. Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske zajednice, održivi turizam i nosivi kapacitet učitano 30.studenog 2022. s https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/5_Odrzivi%20turizam%20i%20nosivi%20kapaciteti%20u%20Splitsko-dalmatinskoj%20zupaniji.pdf
45. Total Croatia news, UNESCO Intangible Heritage of Croatia: Spring Procession of Queens from Gorjani učitano 30.studenog 2022. s <https://www.total-croatia-news.com/made-in-croatia/19405-unesco-intangible-heritage-of-croatia-spring-procession-of-queens-from-gorjani>
46. Trogir.hr, Provedbeni program grada Trogira učitano 27. ožujka 2023. s <https://trogir.hr/wp-content/uploads/2021/12/Provedbeni-program-Grada-Trogira.pdf>
47. UNESCO, Africa učitano 1.siječnja 2022, s <https://whc.unesco.org/en/africa/>
48. UNESCO, Bećarac preuzeto 29.studenog 2022. s <https://ich.unesco.org/en/RL/bearac-singing-and-playing-from-eastern-croatia-00358>
49. UNESCO, Konvencija o svjetsko baštini preuzeto 28. studenog 2022. s <http://whc.unesco.org/en/convention/>
50. UNESCO, Kuća UNESCO-a učitano 27. studenog 2022. s <https://www.unesco.org/en/house>

51. Ministarstvo kulture i medija, Registar kulturnih dobara učitano 28. Studenog 2022. s <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/registar-kulturnih-dobara-16371/16371> ; <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/izdavacka-djelatnost/arhiva-publikacija/registar-kulturnih-dobara-rh-16478/16478>
52. UNESCO, Pokladni ophod zvoničari učitano 30.studenog 2022. s <https://ich.unesco.org/en/RL/annual-carnival-bell-ringers-pageant-from-the-kastav-area-00243>
53. UNESCO, Povijest UNESCO-a preuzeto 28.studenog 2022. s <https://www.unesco.org/fr/history>
54. UNESCO, Popis svjetske baštine statistika učitano 30.studenog 2022. s <https://whc.unesco.org/fr/list/stat>
55. UNESCO, Stari grad Dubrovnik preuzeto 29.studenog 2022. s <https://whc.unesco.org/en/list/95/>
56. UNESCO, UNESCO ukratko preuzeto 27.studenog 2022. s <https://www.unesco.org/en/brief>
57. Veleučilište Baltazar, Očuvanje kulturne baštine, učitano 29.studenog 2022. s <https://www.bak.hr/hr/novosti/otvoreno-predavanje-na-temu-razvoj-ruralnih-krajeva-kroz-ocuvanje-nematerijalne-kulturne-bastine>
58. Visit Stari grad, Procesija za Križen učitano 30.studenog 2022. s <https://www.visit-stari-grad.com/hr/sto-vidjeti/unesco-bastina/procesija-za-krizen/>
59. Vrlika, Nijemo kolo- od Dalmatinske Zagore do svjetskih pozornica učitano 30.studenog 2022. s <https://www.vrlika.hr/index.php/kultura/item/1254-nijemo-kolo-od-dalmatinske-zagore-do-svjetskih-pozornica>
60. Vukoja M. (2014./2015.), Hrvatska kulturna baština preuzeto 28.studenog 2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/221329>
61. Vukušić A., (2005.), Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka preuzeto 30.studenog 2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/4931>
62. Zagreb crafts, obrt Mikuš, učitano 27. ožujka 2023. s <https://zagrebcrafts.hr/obrtnik/obrt-mikus/>

63. Wood dad, Benefits of Wooden Toys for Children učitano 30.studenog 2022. s
https://wooddad.com/benefits-wooden-toys-children/#Natural_Toy_Benefits
64. Wright J.: International encyclopedia of the social & behavioral sciences, 2015.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780080970868121853>
65. WWF Adria, Masovni turizam učitano 30. studenog 2022. s
https://www.wwfadria.org/hr/sto_radimo/turizam/

POPIS SLIKA

Slika 1: UNESCO u brojkama, učitano 29. studenog 2022., izvor: https://www.unesco.org/fr/history	4
Slika 2: Kuća UNESCO-a, učitano 29. studenog 2022., izvor: https://fr.unesco.org/about-us/unesco-house	5
Slika 3: UNESCO, učitano 29. studenog 2022., izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/UNESCO	6
Slika 4: Logo Konvencije, učitano 30. studenog 2022., izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/File:World_Heritage_Logo_global.svg	10
Slika 5: Očuvanje kulturne baštine, učitano 30. studenog 2022., izvor: https://www.bak.hr/hr/novosti/otvoreno-predavanje-na-temu-razvoj-ruralnih-krajeva-kroz-ocuvanje-nematerijalne-kulturne-bastine	14
Slika 6: Ministarstvo kulture i medija, učitano 30. studenog 2022., izvor: https://min-kulture.gov.hr/kontakt-103/103	16
Slika 7: Konzervatorski odjeli ministarstva kulture, učitano 30. studenog 2022., izvor: http://www.agenti.hr/sadrzaj/info-agent/strukovni-forumi/forum-23/23-forum-Zakon_o_zastiti_i_ocuvanju_kulturnih_dobara_i_obveze_posrednika-prezentacija.pdf	17
Slika 8: Dioklecijanova palača, grad Dubrovnik, Plitvička jezera, Eufrazijeva bazilika, grad Trogir (s lijeva na desno, od gore prema dolje), izvor: djelo autora prema google fotografijama.....	22
Slika 9: Katedrala Sv. Jakova, starogradsko polje, stećci, obrambeni sustav Republike Venecije, bukove šume (s lijeva na desno, od gore prema dolje), izvor: djelo autora prema google fotografijama.....	24

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Pregled baštine po regijama, učitano 30. studenog.2022., izvor: <https://whc.unesco.org/fr/list/stat>.....11